

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 105

Kasım 2022

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayımlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eehdergi

Twitter: www.twitter.com/eehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Bir Festivali Daha Geride Bıraktık	3
Zülal Tannur ile From Your Eyes Üzerine Röportaj	6
Düşünceden Görselliğe	12
Körlerin Şarkısı (1)	14
Sifonun Sesini İşittiniz mi?	18
Doğum Günü Kutlaması	23
Kadın Mıyım Engelli Mi?	29
Adaletim Nerede?.....	30
Yardım ve Dayanışma.....	32

Editörden

Bu sayı burunlarımıza varlığını olması gerektiği gibi hissettirmekte olan güzelim sonbaharın kokusunu getirmeye devam edecek . Ama bu kez bu mevsime bambaşka bir bakış açısıyla bakıyor, sonbaharın tazelenmeye hazırlık olduğuna dikkat çekercesine umut verici gelişmelerle başlıyoruz.

Biliyorsunuz, muhteşem bir festival sürecinden geçtik Ekim ayında. Festivalimizi ziyaret edemeyenler mutlaka vardır ve merak ediyordur nasıl geçtiğini. Bu merakı giderecek olan yazarımız Canan Çam Yücel, festivalimizin tüm coşkusunu sayfalarımıza taşıyor.

Festivalimizde de varlığını gösteren From Your Eyes uygulaması üzerine Zülal Tannur ile yazarımız Nurşen Korkmaz'ın yaptığı röportajla devam ediyoruz.

Hazır konu yapay zekâya gelmişken konuk yazarımız Sarper Arıkan'ın “Düşünceden Görselliğe” adlı yazısından bahsetmek uygun olmaz mı?

Bu sayıda yazarlarımız konu bütünlüğüne o kadar uygun yazıyor ki tanıtıma yazacak pek de bir şey kalmıyor. Konu görsellikten devam ediyorken Burak Sarı'nın son derece içten yazılmış “Körlerin Şarkısı” yazısı ile devam edelim.

Sonbahar demişken onun hüznü bir yerden bulaşmasa gerçekçi olmaz değil mi? Hüzün de hayatın bir parçası ne de olsa. Ama yine de sert bir geçiş yapmamak için Dilek Başar Açlan'ın başlıktan da anlaşılacağı gibi hâlâ umudun çeşniyle bezenmiş olan “Yeter ki İstensen” ile yolculuğumuzu sürdürelim.

Şimdi de bir tür iç dökme hâlini amaca yönlendirmeye çalışan Eylem Yurtsever'in sorusuna anlam verebilmek için “Sifonun Sesini İşittiniz mi?” başlıklı yazısını okuyabiliriz.

Biliyorsunuz, bu dergi artık Ali Çolak ve çevirileri olmadan olmuyor. Bu defa da yazarımız “Doğum Günü Kutlaması” ile kör bir annenin mücadelesine tanık olmamızı sağlıyor.

Anlaşılan yazarlarımız ebeveyn ve çocuk ilişkileriyle mesailerini bitirmemiş. Gülcan Altun, “Kadın mıyım Engelli mi?” isimli yazısıyla bizlerle dertleşiyor.

Acaba bu dünyada en çok avukatlar mı adalet arıyor? Yine de bu defa başka, dergimizin deneyimli ve bizce son derece sabırlı avukatı Sevgi Mart Göcen, bu kez onunla aynı sorunu yaşayanlar ve kendisi için arıyor adaletini “Adaletim Nerede!” yazısı ile.

Son olarak Engin Yılmaz’ın GETEM sertifika töreni hakkındaki yazısıyla veda edeceğiz size.

Evet... Sizleri umuda sevk eden, düşündüren bir sayı olmasını hedeflediğimiz bu sayıda okuyacak yazı kalmamış olabilir. Ama umarız önümüzdeki sayıda gelecek yazıların beklentisi şimdiden zihinlerinizdedir.

Bir Festivali Daha Geride Bıraktık

Canan am Yücel

canancam@gmail.com

Sayı: 105, Kasım 2022

Merhaba sevgili EEEH Dergi okurları. Biliyorsunuz Engelsiz Erişim Derneği olarak her yıl Ekim ayında Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali düzenliyoruz. Bu yıl dokuzuncusunu gerçekleştirdiğimiz festivalimizi anlatmak istiyorum bu ayki yazımda.

Engelsiz Erişim Derneği olarak eşit, erişilebilir ve engelsiz bir hayat için verdiğimiz mücadeleyi festivalimize de yansıtmaya çalışıyoruz. Her yıl Ekim ayına birkaç ay kala başlıyoruz festival heyecanımız. İşte ben de bu yıl festival komitesinde yer alan biri olarak festival hazırlıkları sürecine ve festivale dair izlenimlerimi paylaşmak istiyorum sizlerle.

Uzun yıllardır Boğaziçi Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlediğimiz festivalimizi, Pandemi nedeniyle iki yıldır çevrimiçi olarak gerçekleştirmek durumunda kaldık. Ama çok özledik yüz yüze festivalleri. Festivalimizi başka üniversitelere taşımak ve farklı kitlelere de ulaşmak her zaman hedefimizdi. O nedenle bu yıl İstanbul Üniversitesi'nden Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkez Müdürü Prof. Dr. Resa Aydın ile görüştük, kendisinin ve üniversite rektörlüğünün desteği ile İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsü'nde festivalimizi gerçekleştirdik. Gelin festival hazırlıklarıyla anlatmaya başlayalım süreci.

Festivalimizi gerçekleştireceğimiz yer belli olur olmaz hemen hazırlıklara giriştik komite olarak. Önce festivalin yer ve tarih bilgisini paylaştık hem stant açmak isteyenler haberdar olsun hem de ziyaretçi olarak katılmak isteyenler takvimlerini festivalimize göre ayarlayabilsinler diye. Çünkü biliyoruz ki festivali düzenleyenler kadar heyecanla bekleyen katılımcılar da var festivalimizi. Daha sonra festivalde açılacak stantları planlamaya başladık. Daha önce stant açan kişi ve kurumlarla görüştüğümüz gibi yeni stantları da festivalimize eklemeye çalıştık. Festivalin içeriğini zenginleştirmek ve erişilebilirlik mücadelesi olan yeni kişi ve kurumları da aramıza katmak için telefon ve e-posta trafiğine girdik. Hazırlık süreci çok yoğun ama bir o kadar da heyecan vericiydi benim açımdan.

Festivalde yer alacak stantların netleşmesinin ardından, sıra stantların ihtiyaçlarının belirlenmesine geldi. Stantlarda gerekli olacak materyallerin sağlanması, şehir dışından gelecek konuklarımızın konaklayacağı yerin belirlenmesi, sponsorlarımıza teşekkürlerimizi sunmak için tasarlanacak plaketlerin seçilmesi ve daha fazlası, hepsi hazırlık sürecinin bir parçası oldu. Tabii bir de festivale bir hafta kala festival komitesinden üç kişinin bizim evimize konuk oluşu, süreci daha da heyecanlı hale getirdi; Her gün uzun bir yolculuğun ardından İstanbul Üniversitesi'ne ulaşmamız, İlgin Aydınoglu'nun ofisini çalışma merkezi haline getirmemiz, ki bunun için İlgin'a ne kadar teşekkür etsek az, akşam olunca yine bizim eve dönüp bitmeyen festival sohbetlerine devam etmemiz... Hepsi tatlı birer telaştı.

Derken festival günü geldi. Bu yıl 21-22 Ekim'de gerçekleştirdik festivalimizi. Festivalin ilk günü olan Cuma günü yine grup olarak erkenden çıktık bizim evden. Saat 08:00 olmadan üniversiteye ulaştık. Tabii komitedeki diğer arkadaşlarımız ve Engelsiz Erişim Derneği'nden arkadaşlarımız da festival alanına geldiler. İstanbul Üniversitesi'nin gönüllü öğrencilerini de unutmuyayım, onlar da gelip tatlı telaşımıza eşlik ettiler. Önce stant sıralamalarına göre masaları düzenledik; masa örtülerini serdik, üzerinde hem Braille hem de Latin harflerle yazılmış stant isimlerini yapıştırdık masa örtülerinin üzerine. Stantlarda görevli olan katılımcılar yavaş yavaş stantlarında yerlerini aldılar ve masa düzenlemelerini yaptılar. Ardından her yıl geleneksel olarak yaptığımız yürüyüşümüzü gerçekleştirdik. Yürüyüşün ardından festivalin açılış konuşmaları yapıldı. Ve son olarak da hep birlikte Erişilebilirlik Sözümüzü en güçlü sesimizle haykırdık. Hem yürüyüşümüz çok coşkulu geçti, hem de erişilebilirlik sözümüz en yüksek tondan söylendi. Kısacası festivalimiz coşkuyla başlamış oldu ve herkes stantlarının başında yerini aldı.

Hangi stantlar yoktu ki festivalde? Erişilebilir biçimde körlerin nasıl fotoğraf çekebileceği, nasıl erişilebilir desenler çıkarabileceği, üreme sağlığı hakkında erişilebilir bilgiye nasıl ulaşabileceği, marangozluk ve tamir, yemek yapma, kişisel bakım ve el becerileri gibi alanlarda erişilebilir yöntemlerin neler olduğu, bilişimin erişilebilirliği, oyunların erişilebilirliği, çocuklar için nasıl erişilebilir materyaller üretilebileceği, ebeveynliğin nasıl erişilebilir olacağı ve çok daha fazlasına örnekler bulabileceğiniz iki muhteşem gün geçirdik. Tabii müzik olmadan olur mu? Müziğimiz hiç susmadı festival boyunca.

Özellikle de Cuma günü okullardan katılımcılarımız vardı bizi ziyarete gelen. Daktilo kullanarak Braille okuma-yazmayı deneyimleyenlerin, Tandem bisiklet kullananların keyfi görülmeye değerdi. Cuma günü çalıştığı için festivale katılamayanlar da Cumartesi günü aramızdaydılar. Tabii Cuma günü Erişilebilirlik Sözümüzle açtığımız festivalimizin kapanışını yine Cumartesi günü Erişilebilirlik Sözümüzü hep birlikte haykırarak yaptık.

Şunu da eklemeyi unutmayayım. Çevrimiçi festivalin kazanımlarından birini bu seneye taşımak ve akşam etkinliklerimizden birine yurt dışından bir misafiri çevrimiçi olarak davet etmek istedik. 2004 yılında, ABD Ulusal Körler Federasyonu (NFB) tarafından açıklanan Kör Sürücü projesi kapsamında 2011 yılında geliştirilen prototipi kullanan ilk kişilerden olan Ulusal körler federasyonu yetkililerinden Anil Lewis'i 21 Ekim Cuma akşamı konuk ettik. Hem kendisinin deneyimlerini dinledik hem de körlerin erişilebilir olarak tek başına nasıl otomobil kullanabileceği üzerine söyleştik.

Sözün özü, dolu dolu bir festivali daha geride bıraktık. Ben bu vesileyle başta emeği geçen festival komitesi ve İstanbul Üniversitesi personeline, stantlarda görev alan Engelsiz Erişim Derneği üyelerine, akşam etkinliğinde Çeviri konusunda bize destek veren Faruk Demir'e, şehir dışından ve İstanbul'dan gelerek festivalde stant açan tüm stant görevlilerine, İstanbul Üniversitesi'nin gönüllü öğrencilerine ve tabii ki festivalimizi ziyarete gelerek festivalimize zenginlik katan tüm katılımcılara çok çok teşekkür ederim. Erişilebilirlik Sözümüzdeki tüm hedeflerimizin en kısa zamanda gerçekleşmesi umuduyla, "Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat" sloganıyla yazımı tamamlamak istiyorum. Bir sonraki festivalimizde görüşmek dileğiyle. Kalın sağlıcakla.

Zülal Tannur ile From Your Eyes Üzerine Röportaj

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı: 105, Kasım 2022

Nurşen Korkmaz: Zülal Hanım hoş geldiniz. Öncelikle sizi tanıyabilir miyiz?

Zülal Tannur: Tabii ki hoş buldum. Ben Zülal. Microsoft'un teknolojiye yönelen kadın lideriyim. Yani aslında "engelleri aşan kadın" olarak adlandırılıyorum. Bunun dışında Microsoft'un öğrenci elçisiyim. Şu anda Boğaziçi Üniversitesinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencisiyim. Dünyanın görme engellilik nörobilimcisi olmak için çalışıyorum. "From Your Eyes" adında bir girişimim var. From Your Eyes'In kurucusuyum. Birazdan çok daha detaylı olarak anlatıyor olacağız. Çok kısa bir özet yapmış olayım kendimle ilgili. Detaylara From Your Eyes ile birlikte gireceğiz diye düşünüyorum.

Nurşen Korkmaz: Peki "From Your Eyes" kelimesi nereden çıktı?

Zülal Tannur: Aslında şöyle, From Your Eyes'in amacından bahsederken çok da anlamlı olacaktır. From Your Eyes, insan ve yapay zekayı bir araya getirerek görme engelli kullanıcıları hem hızlı hem de nitelikli görsel açıklamalar yani betimlemeler veren bir betimleme uygulaması. Ama bu noktada şöyle bakmak gerekiyor. Biz görme engelli kullanıcılarımızı ve uygulamadaki gönüllülerimizi yani betimleyicilerimizi tek bir paydada kesiştiriyoruz. Yapay zekayla birlikte teknolojiye bir inovasyon yapıyoruz. Aslında şunu yapmış oluyoruz. Betimleyicilerimiz kendi gözüyle gördükleri şeyleri, anlamlandırdığı şeyleri görme engelli kullanıcılarımıza aktarırken bir yandan da "makine görmesi" dediğimiz aslında gerçek hayatta bir organizma olarak var olmayan bir nesneye görmeyi öğretiyoruz. Başkasının gözüyle yapıyoruz bunu. Bunları yaparken de görme engelli kullanıcılarımız için hem bir anlamlandırma süreci arka tarafta devam ediyor oluyor aldıkları betimlemeler üzerine. Bu anlamda "From Your Eyes" ismi çok anlamlı. Gördüğümüz ya da merak ettiğimiz betimlemelere anlam getirme süreci olarak yorumladığımız için "From Your Eyes" adını koymuştuk. Böyle bir temeli var aslında.

Nurşen Korkmaz: Peki bize biraz uygulamadan söz edebilir misiniz?

Zülal Tannur: Tabii ki, uygulamamız neden ortaya çıktı, ben biraz ondan bahsedeyim. Çok daha net olacaktır. Ben 2011 yılına kadar az gören bir çocuktum. Ve tabii ki asistan teknolojileri ya da destekleyici teknolojileri çok kullanıyordum. Ama şeyi çok merak ediyordum, bunların da dışında doğa bilimlerini; güneş nasıl doğar, güneş nasıl batır. Tabii az gördüğüm için

bunları görmem çok zordu. Bir gün böyle çok yüksek bir tepeye götürdü ailem beni. Hayatımda ilk ve son kez gün doğumunu orada izledim. Çünkü 2011 yılında doğum günümden iki gün sonra görmemi tamamen kaybettim. O günden sonra da benim için bu tip manzaraları betimleyecek teknolojilere başvurmaya başladım. Ama aldığım verim beni hiçbir zaman tatmin etmedi. Ekibimle birlikte From Your Eyes'ı geliştirmeye başladık. From Your Eyes, insanla yapay zekayı bir araya getirerek görme engelli kullanıcılara hem hızlı hem de nitelikli görsel açıklamalar veren bir mobil uygulama. Bu noktada ne yapıyoruz? Görme engelli kullanıcılar sisteme girdiklerinde herhangi bir görseli galerilerinden seçebiliyorlar ya da anlık olarak çekebiliyorlar. Biz hemen yapay zeka tarafından bir açıklama getiriyoruz. Bu bir yazı olabilir, basılı bir dokümanın çekilmiş hali olabilir ya da anlık bir manzara çekimi olabilir ya da herhangi bir nesne olabilir, hiç fark etmez. Biz bütün bu özelliklere tek bir panelden erişim sağlıyoruz. Bu hızlı bir biçimde getirdiğimiz betimlemeyi eğer görme engelli kullanıcımız yeterli bulmazsa, detaylandırmasını istediği yerleri yazı olarak girebilir ya da hiçbir şey yazmadan gönderebilir. Bu gönderi "betimleyici" dediğimiz uygulamadaki gönüllü kişilerin havuzuna düşüyor. Betimleyicilerin yapması gereken şey, görsele bakmak veya yazılı metne bakmak, iyileştirmeler yapıp geri göndermek. Biz bu sayede ne yapıyoruz? Uygulamamıza yüklenen görseller sayesinde kendi görsel kütüphanemizi besliyoruz ve yapay zeka servisimizi eğitiyoruz. Bu zamana kadar pazardaki uygulamalar ne yapıyordu? Ben birçoğunun deneyim ekiplerinde de sorumluluk aldım. Türkiye'ye entegre ederken deneyim ekiplerinde de yer aldım. Orada yapılan şey şu, ya sadece yapay zekayı kullanıyor bu tip girişimler ve burada yapay zekanın eğitilme şansı yok ya da sadece gönüllüleri kullanıyorlar. Ama burada da gönüllülüğün niteliği ve betimlemenin hızı düşük oluyor. From Your Eyes'in teknolojisindeki en büyük yenilik, hem yapay zekayı hem de insanı ortak bir noktada kesiştirmesi ve bir işbirliğine yol açması. Bu anlamda işbirliğinin önünü açması demek daha doğru olur. Bu anlamda teknolojideki bir yenilikten bahsediyoruz. Biz kendimizi bir yapay zeka firması olarak nitelendiriyoruz. From Your Eyes, bizim için çok kıymetli bir gelişim alanıydı. Bundan sonraki süreçte de kendi yapay zekamızı eğiterek gitmek istediğimiz şey iki nokta sıfırda bir entegrasyon süreci yani From Your Eyes şöyle bir servis olsun hayalindeyiz, aslında bunun için çalışıyoruz; orta ve küçük ölçekteki e-ticaret platformlarına, alışveriş platformlarına entegre olsun, burada eriştiğimiz görsellerin yani ürün açıklamalarının kapsamını genişletsin. Hepimiz satın alma süreçlerinde ne yapıyoruz? Ürünlere bakıyoruz, aratıyoruz, açıklamalarını okuyoruz, daha sonra yorumlarına beğenilerine bakıyoruz.

Ama en son noktada karar verme sürecindeyken ya şey istiyoruz, yani görme engelli bir kullanıcı olarak düşünüyorum, hani bir görsel karşılaştırma talep ediyoruz. Bu da neye sebep oluyor? Süreç uzuyor, satın alma eyleminden vazgeçiyoruz ya da aldığımız ürünü sonra geri iade ediyoruz. Bizim yapmak istediğimiz şey şu. Burada eğittiğimiz yani mobil uygulamamız sayesinde eğittiğimiz yapay zeka servisine From Your Eyes iki nokta sıfır yani yakın gelecekte e-ticaret platformlarına entegre edelim, buradaki ürün açıklamalarını en detaylı biçimde kullanıcılarımıza aktaralım ki buradaki satın alma süreçlerini mükemmelleştirelim. Bunu yaparken de işletmelere kaybettikleri müşterileri geri kazandıralım. Bu şekilde açıklayabilirim.

Nurşen Korkmaz: Peki uygulama gelecekte nerelere evrilecek?

Zülal Tannur: Çok güzel bir alan. Aslında birinci hedefimiz e-ticaret platformları ve pazar yerleri entegrasyonu. Burada neyden bahsediyoruz? Hepsi Burada, Getir, Trendyol, Yemek Sepeti, Amazon ve bunun gibi çok çok büyük pazar yerleri, küçük ölçekteki, orta ölçekteki işletmelerle entegrasyon yapacağız. Bu birinci ayağı. From Your Eyes aslında tamamen gelişime açık bir alan. Çünkü yapay zeka alanı çok geniş bir alan. Biz bir görsel kütüphane oluşturuyoruz. Buradaki görsel kütüphane şu demek. İkiye ayırıyoruz yapay zeka tarafında. “Makine görmesi” dediğimiz bilgisayarların görmesi ve yönlendirmesi, ikincisi de yapay zeka ve insan işbirliği noktası. Yani From Your Eyes’in sınırları, bizim kullanıcılarımızın hayal ettiği sınırlar. Anlık betimlemeler yapabilen, bağımsız hareketi destekleyen, tam bağımsızlığı teşvik eden bir süreç de evrilebilir. From Your Eyes, makinelerin görmesini desteklediği bir süreçten de ilerleyebilir. Bu noktada çok çok geniş bir çalışma alanımız var. Ama bize yön verecek olan ana unsur, bizim kullanıcılarımızın uygulamamızı beslemesi, kullanması, bize ileri bildirimler vermesi, öneriler getirmesi. Arka tarafta çok nitelikli bir ekibimiz var. Benim gibi Microsoft’un öğrenci elçilerinin içerisinde bulunduğu, endüstri mühendislerinin içeride çalıştığı, Türkiye’deki en değerli üniversitelerdeki mühendis öğrencilerin ekibe dâhil olduğu yedi kişilik çok donanımlı, çok vicdanlı, gerçekten öğrenme yetisini yukarıya taşıyan bir ekibimiz var. Birlikte gece gündüz çalışıyoruz. Ve tabii ki danışmanlarımız var. Bu süreçte bize eşlik eden mentörlerimiz var. Birlikte iş geliştirme süreçlerini de planlıyoruz. Adım adım ileriye de tasarlıyoruz. Ve tabii ki işbirliklerimiz var. Türkiye’nin en büyük betimleyici ağı SEBEDER (Sesli Betimleme Derneği) ile de işbirliğimiz var. Onun dışında İstanbul Gönüllüleri ile de işbirliğimiz var. Birlikte ilerlemeye devam ediyoruz özellikle betimleyici noktasında.

Nurşen Korkmaz: Peki globale açılma hedefiniz ne?

Zülal Tannur: Şu anda bizim erken kullanıcı deneyim ekibimizin altıda biri global. İngiltere, Amerika, Hindistan ve Rusya gibi 18 farklı ülkeye uzanan bir deneyim ekibimiz var aslında. From Your Eyes'ı geliştirirken hem Türkiye'den kaynağımızı aldık hem de globalden. From Your Eyes iki buçuk yılın sonunda yüzde seksen global yüzde yirmi müşterisini Türkiye'den kazanan bir girişim. Yani bu şekilde bir projeksiyon tuttuk. Şu konuda çok şanslı hissediyoruz. Biz tamamen Türkiye'de doğan ve büyüyen bir girişimiz. Bu anlamda globale açılırken de aslında hedefimiz dünyadaki yüz seksen dört milyon görme engelli var ve buradaki çok ana bir sorun var. Bunu çözebilmek. Ne mutlu ki bize, aslında bu girişim Türkiye'de doğdu. Türkiye'de büyürken globale açılıyor. Bununla ilgili sağlam adımlar atıyor. Şu anda da Türkiye'de fiziksel kullanıcı alıştırmaya seanslarımızı yapıyoruz. Globalde de online bir şekilde sürdürüyoruz. Kasım ayının sonundan itibaren de globale de tamamen yüzde yüz açılmamızı gerçekleştiriyor olacağız. Erken kullanıcılarımızın dışında da aynı şekilde.

Nurşen Korkmaz: Uygulamanın gelişim sürecinde betimleme dışında görme engellileri bekleyen farklı şeyler de var mı?

Zülal Tannur: Aslında şu anda şöyle demek çok daha doğru olur. Geçen gün bir kullanıcı şeye benzetti bizim uygulamamızı. İç içe kısmına benzetti. Yani bir sürü özelliğin içerisinde bulunduğu bir uygulama. Hepsine tek bir panelden eriştiğinizi düşünün. Hiç başka bir kanala dağılmıyorsunuz. Uygulama içinde kaybolmuyorsunuz. Neye ihtiyacınız varsa biz size onu veriyoruz. Yapay zeka sizin çektiğiniz fotoğraftaki anı donduruyor. Alt tarafta çok kompleks bir yapı çalıştırıyor. O görselde gerçekte neye ihtiyacınız olduğunu ayıklıyor ve size onu veriyor. Eğer çektiğiniz herhangi bir şeyde metin varsa, metni önceliyorsanız metin artı yazıyı iletirken metnin gelişmişlik düzeyini arttırıyor. Ya da çektiğiniz görselde renk kontrastlarını daha çok önemsiyorsanız, bunları almak istiyorsanız, yine çektiğiniz görselin bağlamına göre yapay zeka size doğrudan bunu veriyor. Şu anda yüz tanıma servislerini de entegre ediyor olacağız uygulamaya. Bu bağlamda hem yüz tanımayla hem renk tanımayla hem görüntü tanıma dediğimiz teknolojiyle hem OCR ile birlikte kullanıcılarımız çalışmaya devam edecek. Bu şekilde çerçevesini çizebilirim.

Nurşen Korkmaz: Metin okuma ve nesne tanıma anlamında pek çok uygulama var. From Your Eyes, bunların arasından çıkıp kullanıcılara tek başına hitap etmek için neleri planlıyor?

Zülal Tannur: Şu anda neleri yaptığımızdan başlayayım, sonra neleri planladığımızı anlatayım. Şu anda diğer yapay zeka servisleriyle birlikte de çalışıyoruz ve bu noktada hem

onların verimini hem bizim verimimizi eş zamanlı olarak ölçümlüyoruz. Burada şunu söylemek çok doğru olacaktır. Şu anda bizim servisimizden elde edilen verim mevcuttaki servislerden elde edilen verimden çok daha fazla. Bu, niteliksel olarak da niceliksel olarak da daha doğru olur ölçümlenen bir noktada. Yani şunu söylemek çok güzel olur. Biz arka tarafta bir sistem kurduk. Bu sisteme dedik ki bizim kullanıcılarımızın çektiği bir görselde doğruluk oranına inandığım şeyi kullanıcılarımıza ver. Çünkü diğer uygulamalarda hep şeyi yaşıyoruz. Fotoğraf çekiyoruz, OCR tanımı yapacağız ya da başka bir şey yapacağız, fotoğrafta başka bir detay merak ediyoruz, sadece nesne tanıma yapacağız ya da sadece mekân tanıma yapacağız ama burada aldığımız verim çok düşük oluyor. Yüzde otuz, yüzde yirmilik bir verim alıyoruz. Çünkü birden fazla kanal arka tarafta çalışıyor ve birbirlerinin verimini düşürüyorlar. Ama biz şunu başardık. Tek bir panelde bütün özellikleri sağlarken birbirlerinin verimini etkilememeyi, alınan betimlemelerin oranını, tahminsel oranını yüzde seksenin üzerinde doğru yapmayı, bunları başardık ve özellikle metin okuma teknolojisinden kullanıcılarımız çok memnunlar. Basılı belgeler için birçok kullanıcımız çok memnun. Bunun dışında ne yapıyoruz? Arka tarafta gelecekte ne yapacağız? Şu anda şunu ölçüyoruz. Yapay zekanın gün ve gün gelişimini, yani biz şu anda nasıl bir detay seviyesi veriyoruz. Çünkü kullanıcılarımızdan da değerlendirmelerini istiyoruz zaten arka tarafta yapay zekayı. Bunu yaparken biz arka tarafta metrikler tutuyoruz. Yapay zekanın hızı nasıldı, ne kadar kullanıcıya dönüş yaptı, ne kadar kapsamlı bir açıklama verdi ya da ne kadar veremedi. Buna yönelik datalarımızı arka tarafta çalıştırıyoruz. Aslında yakın gelecekte hem kapsamlı hem hızlı hem de yapay zekanın hakkını verebilen yani aslında kullanıcı söylemeden ya da işte detaylı bir açıklamaya ihtiyaç duymadan da kullanıcının ne istediğini anlayıp bunu zaten ona verebilen bir makinemiz olsun istiyoruz. Yani makine öğrenmesi kullanıyoruz. Bu şekilde düşünebilirsiniz.

Nurşen Korkmaz: Benim sorularım bitti. Sizin eklemek istediğiniz bir şeyler var mı?

Zülal Tannur: Tabii ki, şeyi ben eklemek istiyorum. Bu zamana kadar elde ettiğimiz başarılar nelerdi, bir onu ekleyeceğim. Bir de biz ne tür bir yaklaşım gösterdik, onu ekleyeceğim son olarak. Biz 11 Haziran'da kapalı lansmanımızı gerçekleştirdik. Imagine, Microsoft'un global bir programı. Onun Türkiye ayağında, final gününde. Temmuz ayı içerisinde ilk prototipimizin hazırlıklarını tamamladık. Ağustos ayına geldiğimizde dünyada ilk beşte gösterilen iç çekirdek ön kuluçka girişimi olduk. Aynı zamanda İstanbul Ticaret Odası'nın desteklediği bir BTM kuruluşunun bir girişimi olduk. Eylül'ün ikinci haftasından itibaren hem App Store'da hem Play

Store’da canlıya çıktık. Burada kullanıcılarımızla beta testlerine başladık. Altı hafta içinde 12 performans iyileştirmesi gerçekleştirdik kapalı beta testlerinde. 21 Ekim’den itibaren beta sürecimizi tamamen açığa aldık. Hem App’da hem Play Store’de bütün kullanıcılarımıza açıldık. Görme engelli kullanıcılarımız ve betimleyicilerimiz aynı anda uygulamaya giriş yaptılar. 22 Ekim’de dokuzuncusu düzenlenen Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali’nde biz de yer aldık. Orada bir sürü kullanıcıyla bir araya geldik. Uygulamayı hem denedik hem indirdik hem de ileri bildirim aldık. Şimdi yine çok heyecanlı bir süreçteyiz. Çünkü Türkiye’nin en büyük girişim sahnesi olan Big Bang’de yer almaya hak kazandık. 7-8 Aralık tarihlerinde Big Bang sahnesinde olacağız. Biz bu süreçte neyi farklı yaptığımızı da anlatmak istiyorum. Aslında normalde girişimler sahneye çıkarlar, işte pazara çıkarlar, kullanıcılar kullanmaya başlarlar ve ileri bildirimlerini verirler, o şekilde gelişir. Biz süreci böyle yapmadık. Uygulamamızı tasarlamaya başladığımız ilk andan itibaren deneyim ekiplerimizi oluşturduk. Aslında uygulamayı bizim kullanıcılarımız tasarladı bizimle birlikte. O anlamda çok güzel bir süreci geçirdik. Şu anda alıştırma seanslarında da farklı bir yapı izliyoruz. Hem fiziksel hem online yapıyoruz. Fiziksel testlerde kullanıcılarımızı kendi ortamlarında gözlemliyoruz, uygulamaya karşı geliştirdikleri davranışları. Bununla birlikte mevcutta kullandıkları betimleme uygulamalarını da kullanmalarını ve karşılaştırmalarını istiyoruz. Bu da aslında uygulamanın yaklaşım olarak bakıldığında çok yeni ve çok verimini aldığımız bir model. Bunu yaparken de global metrikleri ölçümlemeye devam ediyoruz. Bu şekilde de uygulamadaki farklılıkları söylemem çok güzel olur diye düşündüm.

Nurşen Korkmaz: Tebrik ederim. Başarılar dilerim. Röportajıma katıldığınız için de çok teşekkür ederim.

Zülal Tannur: Ben teşekkür ederim. Çok teşekkür ederim davet ettiğiniz için.

Düşünceden Görselliğe

Sarper Arıkan

Sayı: 105, Kasım 2022

sarperarikan@gmail.com

Merhaba sevgili okurlar. EEEH Dergi bünyesinde güzel ve ilginç bir deneyim ile sizlerle olmak istedim.

Geçtiğimiz aylarda yapay zeka altyapısında görsel oluşturma teknolojilerini araştırmaya başlamıştım. Tam o süreçte açık kaynak kodlu bir çalışmaya denk geldim. Bu çalışma San Francisco menşeyli Open AI Laboratuvarı tarafından oluşturulan GPT-3 (Generative Pre-trained Transformer 3), metinden eş zamanlı içerik oluşturulmasına olanak tanıyan Doll-e projesiydi. Projenin en heyecan yaratan noktası İngilizce olarak yazdığımız ve hayallerinizden hareketle harika görsel çıktılar elde edilmesine olanak tanıyan bir özelliği olmasıydı. İşte şimdi size herkes için ücretsiz olan bu platformu erişilebilirlik açısından nasıl kullanabileceğinizi anlatıyor olacağım.

Doll-e Kayıt İşlemleri:

Öncelikle uygulamaya web sayfasından giriş yapmak veya kayıt olmak için [log in/sign up](#) adresini ziyaret etmelisiniz. Hemen ardından Google hesabınızla devam edebilirsiniz. İlk defa kayıt oluyorsanız cep telefonunuz üzerinden doğrulama kodu ile kayıt işlemlerinizi bitirmeniz istenecektir. Hemen ardından sisteme giriş yapabiliyor ve İngilizce olarak metinsel ifadenizi resme dönüştürme aşamasına geçebiliyorsunuz.

Dall-e Kullanımı:

Kayıt işlemlerinizden sonra artık panelinize giriş yapabilirsiniz. Burada çok satırlı metin alanı bulunuyor ve buraya gitmek için “E” harfini kullanabilirsiniz. Bu alanda öncelikle örnek bir metin seslendiriliyor ekran okuyucu tarafından. Siz bu alanın boş olup olmadığını kontrol ettikten sonra kendi metninizi yazabiliyorsunuz. Hemen ardından “surprise me” düğmesine tıklatıp resmin oluşmasını sağlıyorsunuz. Sonrasında ise “submit prompt” düğmesine gelerek tasarımınızı kaydedebiliyorsunuz.

Hemen minik bir bilgi vereyim: Ücretsiz kullanımda 50 krediniz var ve siz ihtiyacınıza göre kredi satın alabiliyorsunuz.

Genel Bir Değerlendirme:

Gelinen noktada tasarımın sadece görsel bir konu olmadığına ve yapay zeka ile herhangi bir bireyin fiziksel yetilerinden bağımsız olarak harika işler çıkarabileceğine tanık oluyoruz.

Bakalım yakın gelecekte bu teknolojileri kullanarak aramızdan kör tasarımcılar çıkabilecek mi? Göreceğiz.

Körlerin Şarkısı (1)

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 105, Kasım 2022

“Biliyor musun ne oldu? Görmeye başladım. 600 yıldır resim yapacağız diye göz nuru döküyoruz. Her şey bir optik sorunu. Sınırlarımızın farkında mıyız? Çizgi, renk, model, perspektif, gölge ya da geometri. İzlenim, form. Hepsi de gözle ilgili, sanki başka organlarımız yokmuş gibi.”

İşte bizim güzelim yeti farklılığımız. Bin yıllardır herkesin derdi olmuş körlüğümüz, biricikliğimiz. Ceza, ödül, ayrıcalık... Herkes onu bir derviş hırkası gibi kullanıyor. Yanmaktan korktuğu için dokunamıyor, giyemiyor üzerine ama edebiyatından var oluyor. Tıpkı rakı masasındaki yancı gibi. Ne “günahı” paylaşıyor, ne de uzağına düşüyor. Az düşünüyor, çok biliyor. Sofraların değişmeyen dervişleri olan bizlerin de en az başkaları kadar düşünmeye hakkımız var sanırım üzerimizdeki hırkaya dair.

“Düşünüyorum, o halde varım.” Düşündüğüm için mi varım, düşündüğümü somutlaştırdığım için mi? Maddeden oluşan aklın soyuttan somuta evrilmesi yani yine maddeyle buluşması kaçınılmaz sonuçta. Bu yazıyı da birilerinin saçma sapan bir yakıştırmaya olan ve temciti pilavı gibi tekrarladığı “Felsefe” yapmak için yazmıyorum. Zaten felsefe, yapılacak bir şey de değildir kanımca.

Üzerimizdeki hırkaya yapışan algıların somut çıktısını deneyimlediğim için bunu yazıyorum. Yazının başında tırnak içerisindeki bölümü Carlos Fuentes’in “Körlerin Şarkısı” isimli öykü kitabından alıntılıdım. Çok şey düşündürdü ve bu yazının doğumuna neden oldu. Ben de bu düşüncelerimi kolektif akla açmak, yancıları da kadeh tutmaya davet etmek için kaleme aldım. Sonuçta bir elma bizi cennetten eder ama yeni bir dünyanın oluşumuna neden olur.

Başa dönelim. “Sanki gözden başka organ yok mu?” Görsel olanı gözsüz de başaramaz mıyız? Benim anladığım, yazar burada yeti farklılığı gerçeğini sağlam bir zemin üzerinde sunmuş okuruna. Keşke karşımda olsaydı. Onunla sohbet edebilmek için neler vermezdim. Görsel olana, görsel estetiğe, fildişi kulesindeki ressama meydan okuyor. Görmenin iktidarını sarsıyor, konfor alanını parçalıyor. Kitap satır satır zihnime akarken soyut, somut ile birleşiyor. Öykü kahramanımızla el ele dolaşıyoruz somutun yanı başında. Önce Eşref Armağan’ı ziyaret ediyoruz. “Gözsüz de olur bu işler” diyor tuvali. Sonra tarihin kokusu üzerimize sinerken adımlıyoruz Beyazıt sokaklarını. Görmenin iktidarına meydan okuyan körlerin festivalindeyiz. Sanatçımız Mustafa Gülek’in denetiminde körler görsel bir sanatın ayrıntılarını deneyimliyor. Kör fotoğrafçılar projemizin de temeli atılıyor. Erişilebilir fotoğraf çekmeyi deneyimleyen yazarımız Eylem Yurtsever için “Türkiye’nin en iyi fotoğrafçısı olarak yetiştireceğim onu” diyor hocamız. Meksika’dan Türkiye’ye birbirini tamamlayan bir öykü gibi hissediyorum “Körlerin Şarkısını.”

“Resmi körün değneği olmaktan çıkarmalıyız” diye bir cümle geçiyor kitabın bir yerinde. İroni beni gülümsetiyor. Körlüğe dair ayrımcı bilinçaltının dışı vurumu olan bu söz, görmenin iktidarına meydan okumanın da bir parçasına dönüşüyor. Diyalektik böyle bir şey. Okyanustaki damlalar kadar sözüm var bu yazı için ama konuyu budaklandırmak istemiyorum. O nedenle şarkımızın yeni pasajlarını bir sonraki yazıya erteliyorum. Şarkıma ses olunsana. Aralık’ın soğuşunu beraber kiralım. Yeni ölçülerle buluşmak üzere.

“Görme Engelsiz”

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 105, Kasım 2022

dilek.basar55@gmail.com

Güzel bir Kasım ayından herkese selam olsun. Bu yazımda erişilebilirliğin sadece bir telefon görüşmesiyle nasıl sağlandığını ve onca şikayet ve geri bildirim karşısında nasıl kulakların tıkandığını yazmak istedim. Çok süslü püslü cümleler kuramam ama içimden geldiği gibi sizlere yazmak istiyorum.

Taşındığımız bölgede alışveriş yapabileceğim “Snowy Market” adında birkaç şubesi olan bir Market vardı. Bu marketi etrafımdaki kişilerden duymuştum. Bir de BlindSquare uygulamasından tam yerini öğrenmiştim. Alışveriş yapmak ve marketin yerini öğrenmek için bir gün markete gittim. Her zamanki gibi bir görevli bulup istediklerimi aldım. Görevli bana mobil uygulamalarının da olduğunu söyledi. Bunu duyunca çok sevindim. Epey fazlaca ürün almak istediğimizde, uygulama üzerinden ürünleri görüp alışveriş yapmak çok keyifli ve konforlu oluyor. Eve döndüğümde hemen telefonuma uygulamayı indirdim. Üyelik kısmını doldurmaya başladım. O da ne? Sözleşme kısmını onaylayamıyorum. Yanımda da yaptırabileceğim kimse yok. Saat 18:00 civarlarıydı. “Bize ulaşın” kısmından telefon numaralarını bulup hemen ilgili firmayı aradım. Telefonda bilgi işlem sorumlusuyla görüşüp durumu anlattım. İlk kez duymuştum “Voiceover” diye bir ekran okuyucuyu. İlgileneceklerini söylediler bana. Açıkçası çok ümit bağlayamadım onlara. Çözülürse de ne zaman halledilirdi bilinmez. Bir sonraki güncellemede bir de ne göreyim, sözleşme kısmını işaretleyebiliyordum. Uygulamanın içine girebilmiştim. Uygulama genel olarak gayet erişilebilir durumdaydı. Saat seçimi yapamıyordum, gelen güncelleme ile o sorun da giderilmişti. Bu güne kadar uygulama onca güncelleme almasına rağmen hala sorunsuz olarak alışverişimi yapabiliyorum. Erişilebilirliği belki hayatında ilk defa duyan bu koca yürekli çalışanlara talebime kulak tıkamadıkları ve dört yıldır bana keyifli bir alışveriş imkanı sundukları için çok teşekkür ediyorum.

Peki sadece birkaç şubesi olan bir market bunu yaparken Türkiye'nin her yerinde şubeleri olan Migros neden aynısını yapmadı? Çoğumuz alışverişlerimizde Migros'un Sanal Market'ini kullanıyorduk. Onca ürünü bir arada bulabilmek ve markete gitmek zorunda kalmadan, oturduğumuz yerden erişilebilirliğin tadını çıkara çıkara alışverişimizi yapıyorduk. Ta ki geçen yıla kadar. Her güncellemede yavaş yavaş erişilebilirliğe nasıl ket vurulduğunu Migros sayesinde öğrenmiş olduk. En kötüsü de bu yılın Mayıs ayında gelen bir güncellemeyle uygulama daha da berbat bir hal aldı. Tam o sırada bir de ne öğrenelim, Migros artık "görme engelsiz" bir marka olmuş. Arkasından gelen her güncellemeyle daha da bozulan bir uygulamayla karşı karşıya kaldık. Artık Migros'tan alışveriş yapmak işkence haline dönüştü. Onca geri bildirim ve şikayete kulak tıkayan bir firmaya "görme engelsiz" olmayı layık görenlere de kocaman bir aferin. Erişilebilirlik koşullarını yerine getirmeyen bir markayı "görme engelsiz" olarak niteleyerek reklamını yapanlar umarım yaptıkları yanlıştan en kısa zamanda vazgeçerler. Biz uygulamanın her geçen gün erişilemez durumda olduğunu her yerde dile getirirken birilerinin bu yanlış çanak tutmasının erişilebilirliğe vurulmuş en büyük darbe olduğunu düşünüyorum. Migros çalışanlarının "Nasıl olsa görme engelsiz olduk" diye övünmelerini değil, uygulamaya ilişkin yaptığımız şikayetlere kulak tıkamamalarını bekliyoruz. Tüm hataların Migros'a raporlanıp gönderildiği söyleniyor ama hala bir değişiklik göremiyoruz. "Değişiklik göremiyoruz" dediysem olumlu anlamda bir değişmeyi kastediyorum. Yoksa her güncellemede erişilebilir olmama yolunda değişimi açıkça görebiliyoruz.

Bizler erişilebilirliğin hayatın her alanında istenirse mümkün olacağını çok iyi biliyoruz. Her geçen gün tekrar tekrar aynı konular üzerinde mücadele etmek zorunda kalıyoruz. Artık her güncellemede bozulan uygulamalar değil, aldığı her güncellemede erişilebilirlik yolunda yepyeni özellikleri olan uygulamalar istiyoruz.

Bir gün herkesle aynı anda erişilebilir güncellemeler alana dek mücadeleye devam edeceğiz.

Sifonun Sesini İşittiniz mi?

Eylem Yurtsever

eylemyurtsever@gmail.com

Sayı: 105, Kasım 2022

Geçenlerde çoğunlukla sesli olarak, bazen de odadaki yazılı sohbet özelliği kullanılarak iletişim kurulan ClubHouse uygulamasındaki odalarda dolaşırken her nedense İngilizce bir başlık gördüm. Body Shaming...

Muhtemelen literatürde böyle geçtiğinden... “Bedenden duyulan utanç olsa gerek” diye düşündüm ve ne konuştuklarını merak ettiğimden odaya girdim. Pek de şaşırmadığım üzere bu kez de mutlu olarak ayrılmamıştım odadan. Her zamanki gibi insanlar tuhaflıklarını burada da göstermişlerdi. Ukalalar çok ukala, mütevazılar/sindirilmişler çok mütevazı/sindirilmişti ve ben git gide sinirlendiğimi fark eder etmez oradan ayrılıverdim. Daha fazla dinlemeye ne gerek vardı!

İnsanların devamlı kendi vücutlarından utandıklarını ve bu şekilde psikolojilerinin bozulduğunu söylüyorlar, erkeklerin mi yoksa kadınların mı daha fazla utandıklarını tartışıyorlardı. Kozmetik ve pazarlamanın bu konuda ne kadar rol oynadığından bahsediyorlardı.

En çok aklımda kalan şey şuydu: Birisi insanlara “Güzelsin” bile demenin beden utancını arttırabileceğini söylemişti. Bunu düşünmek için rafa kaldırdım. Hâlâ zihnimde işlem görmekte ama buraya da yazmak istedim. Bu söylediği gerçekten doğru olabilir. Ama gereksiz olduğu da muhakkak. Yani şimdi ben bir arkadaşımın teninin çok güzel olduğunu düşünüyorsam, bunu söylemeyecek miyim? Tuhaf bir şekilde zorlama geldi bana...

Her neyse... Ben o odadan çıktım çıkmasına da kafam çalışmaya başlamıştı bir kere, durmuyordu. Zaten fazlasıyla düşündürülen bir konuydu bu, karşıma çıkınca nasıl olur da üzerine kafa yormaktan kendimi alabilirdim?

Serçe parmaklarım yamuk olduğu için kesildiğinden ellerimde toplam sekiz parmak var. Ayaklarım doğuştan dörder parmaklı. Kısa boyluyum. Ya çok cılız ya da balık etliyim. İki hâlde de insanlar mutlaka bir şey söylediğinden pratikte pek fark etmiyor. Peki, ben bedenimden utanıyor muyum? Kullandığım bastondan ya da işitme cihazı kullandığım zamanlarda cihazımdan?

Fotoğraflarda gururla bastonumu taşıyım. Kendisiyle çok iyi anlaşırız. Diğer birkaç yazımı okumuşsanız ondan utanmadığımı biliyorsunuzdur. Cihazım benim için utanç kaynağı değil, bir tür kurtuluştur ama cihazı gördüklerinde insanlar kulağımın dibinde bağıyorlardı. Yine de ondan utandığımı düşünmüyordum. El parmaklarım konusunda utandığım pek söylenemez. Bir zamanlar sınıftaki herkes on parmak daktilo kursuna gider ve sınıfta tek başıma kalırdım. O zamanlar yatılı bir okulda okumuş olan birisi için çok nadir bulunan yalnız kalma zamanlarımdı. Olmayan serçe parmaklarıma kasideler yazasım gelirdi. O kadar mutlu olurdum ki! Sessizlikte kitap okuyabilirdim çünkü.

Ayaklarım için mesele biraz daha farklıydı. Nedendir bilmem ama aikido kursuna gittiğimde kural çıplak ayakla derse katılmak olsa da ben çorapla katılırdım. Ayaklarımdan utanıyor muydum? Muhtemelen. Peki, neden ellerimin dörder parmaklı oluşundan değil de ayaklarımın durumundan utanıyordum? İnanın bilmiyorum. Belki bir söz, bir takıntı ya da çok farklı başka bir şey yüzünden... Ama bir gün çok değer verdiğim bir arkadaşım kedisinin ayakları benimkilere benzediği için onu “Eylem ayaklım” diye sevdiğini söylediğinde o kadar mutlu olmuşum ki anlatamam. Muhtemelen bunu duyduktan sonra bir aikido dersi olsaydı oraya çıplak ayakla katılırdım.

Gerçi amacım burada kendimi masaya yatırmak değil, sadece durumu kullanarak bir tür zemin oluşturmak. Bakın resmen bu yazı için kendimi bir nevi malzeme hâline getiriyorum, kıymetimi bilin. Peki insanlar neden bedenlerinden utanır? Utandırılır mı? Şu yaşımda bile her fırsatta kısa boyum için bir sürü şey işitmişimdir. Hem de her fırsatta. Şimdi bunu yazmaya utanıyorum ama bir zamanlar o kadar yıldım ki boy uzatan vitamin kullanmıştım. Altı kova hem de... Belki de utanmamalıyım çünkü bunu yaparken cidden çok disiplinliydim. O ilaç bana disiplini öğretti diyebilirim. Neden o saçma sapan vitamini kullandım? Kendimi sevmediğimden

mi? Alakası bile yok. Zaten bunu yazarken utanmamın sebebi bu. En çok sevdiğim şeye, kendime ihanet etmiş olmanın utancı bu. Evet, kendime ihanet etmiş, hiç gerek olmamasına rağmen kendimi düzeltmeye çalışmışım. Çünkü kısa boylu oluşumun önüme çıkmasından bıkmışım. Neredeyse her ortamda söylediklerimden ve yaptıklarımın çok, bu durum ortadaydı.

“Eylem” dendiğinde, “Şu cüce Eylem mi?” denmese de, belki de deniyordur, bana hep bu şekilde lanse ediliyordu. “Eee Eylem, nasılsın?” diye sormalarının hemen arkasından ya da daha sormadan mutlaka kısa boylu olmamla ilgili bir şey söyleyiveriyorlardı. İtiraz edersem şaka yaptıklarından, benim kompleksli olduğumdan dem vuruyorlar, bazen bunu bile demeden gülüp geçiyorlardı. Bunu yapanlar çoğunlukla görmeyenler oluyordu bu arada. Gören arkadaşlarımdan buna benzer şeyler duyduğum çok çok nadirdir. Onun için şu zamana kadar hep söyledim: “Körler sanıldığından da şekilcidir. Hatta gördüğüm en şekilci topluluk olabilir.”

Şimdi buna eskisi kadar inanmıyorum. Neden körlerin şekilci olduğunu düşünmüştüm? Bir tür yansıtmadan başka bir şey olmasa gerek. Sana nasıl davranılırsa, sen de öyle davranıyorsun işte. Gören insanlar için kısa boylu oluşumdan çok kör oluşum önemliydi ve daima bu tür bir ötelemeyle karşılaşmışım. Oysa görmeyenlerle aynı şeyi paylaştığımdan, onlarda olmayan bir şeyle beni etiketliyorlardı. Yoksa “Görenler daha az şekilci” diye bir şey söz konusu değil aslında. Sadece görmeyenler bu konuda beni çok daha fazla şaşırtıyorlar. Onların hâlden anlayabileceklerini umduğum anda daha savunmasız duruma düşüyor, böylece onlara daha çok kızıyorum. Güven meselesi için de aynı şey geçerli. Oysa artık insanın her yerde insan olduğunu kabullenmeyi öğreniyorum. Niye şaka yapıyorlardı? Mutlu olmak için. Neden daha normal şeyler konuşmuyorlardı benimle ya da bunları daha az konuşuyorlardı? Aşağıda daha anlaşılır anlatmayı umuyorum ama en azından bu sorunumu çevremi değiştirmekle, bana daha doğru davranan insanlarla yan yana olmakla çözdüğümü söylemeliyim.

İşte malzemeler ortada. Peki şimdi bunları nasıl bir kompozisyon hâline getireceğim? Yani bu yazının amacı ne? İç dökmek mi? Hem “Evet” hem “Hayır.” Artık bedenimden utanmaya meyilli olduğumu sanmıyorum. Böyle olsa bile beni eskisi gibi etkilemeyeceğini umuyorum. Aslında biliyor musunuz, bir zamanlar utanmış olduğumu da tam olarak düşünmüyorum. Sadece bu “body shaming” denen şeyin dışlanmış, öteki olmaktan nefret

edişimizin bir tür tezahürü olduğu kanısını taşıyorum. Yani mesele utanmak değil. Bence mesele o olsa bile önemli olan şey utancın kendisi değil. Bedenden utanç duyma diye bir şey var ama aslında bu tam anlamıyla utanç değil. Bu, geçen yazımdaki schadenfreude hissi ile doğrudan ilişkili bence. Karşımızda utandıracak, dolayısıyla kendimizi yüceltecek bir şey arıyoruz. Ötekiyle kendimizi karşılaştırıyor, beynimizin bizlere yaptığı torpille kendimizi yüceltiyor ve mutlu olarak, özgüvenimizi arttırarak hayatta kalıyoruz. Dopaminimizi zirveye çıkaran şeylerden birisi de bu değil mi? Beynin salgıladığı, karşımızdaki insanlarla aramızdaki hiyerarşiyi dengelemek için ihtiyaç duyduğumuz çok önemli bir nöro transmitter dopamin. Bu konuda sadece okuduğum kitaplardan bilgilenebilmiş bir amatör olarak yazıyorum bunları. Yani bedenimizden dolayı hissettirilip hissedilen utanç aslında ötekiyle kendimizi karşılaştırırken çıkan bir nevi cüruf. Bir tür yan etki. Ya da egzozdan çıkan kirli gaz desem çok da yanılmış olacağımı sanmıyorum.

Ha, bakın aklıma çok daha iyi bir örnek geldi: Bir insanın dışkısı, diğer insanlara da kendisine de kokar değil mi? Kimse bir an önce dışkıladığı ürünle yan yana kalmak istemez. Hemen sifonu çeker ya da onu gömüp oradan uzaklaşırız. İşte bedenlerimizden duyduğumuz ya da başkasına hissettirdiğimiz utanç da aynı şey. Yani kendi hakkımızda beynimizde ürettiğimiz takıntılarımız da bir şekilde bu utancın birer parçası olabilir. Başkasının bize hiçbir şey demesine gerek yok. İnsan kendi dışkısını kendisi üretir. Ama bu utandırma durumunda mesele sadece kendi dışkımız değildir. Bizim yapmamız gereken şeyse sadece iyi bir kanalizasyon sistemiyle bu dışkıyı etrafımızdan uzak tutmak, onu filtreleyerek dünyaya zarar vermesini engellemektir. Bunun için de en iyi filtreleme araçlarından biri, sonradan bile öğrenip kazanabileceğimiz empati duyabilme yeteneği olabilir.

Biliyorsunuz, Ortaçağ'da tuvalet bile yoktu birçok yerde. İnsanlar dışkılarını öylece sokağa atıyorlardı. Diğer insanları, doğayı düşünmeden. Sanıldığı gibi anında gübre olarak işe yaramaz dışkılar. Önce dışkıların yanma denen bir işlemde geçebilmek için beklemesi gerekir. Aksi takdirde son derece zararlıdır. Uygarlıkla birlikte birçok sorun gelmişse bile en azından dışkılarımızın çevreye zarar verilmesi önlenmiştir. Böyle bir şey olabildiyse, bunu başarabildiysek, neden manevi dışkılarımızı da tahliye etmeyi öğrenemeyelim?

Eh, bu defalık benden bu kadar. Başkalarının yaşıyıp bana anlattığı bedenlerinden utanma durumları da çok fazla vardı ve belki de bu yazıya çok daha uygun örnekler olabilirdi ama buraya onlarla ilgili yazmak, sifon çekmeden dışkılamak ya da gömülmüş bir dışkı öbeğini kazıp ortaya çıkartmak gibi geldiğinden kendimle ilgili örneklerden yararlanmak bana daha uygun görüldü. Peki, siz sifonun sesini işittiniz mi?

Doğum Günü Kutlaması

Yazan: Lauren L. Eckery

İlk yayımlandığı yer: The Freedom Bell NFB Tanecik Kitapları 2

Tarih: 1992

Editör: Kenneth Jernigan

Çeviren: Ali Çolak

ali.f.colak@gmail.com

Sayı: 105, Kasım 2022

Gören bir küçük çocuğa anaokulu öğretmenleri ve diğer çocukların ebeveynleri tarafından sürekli olarak kör annesinin ve babasının diğer ebeveynler kadar yetkin olamayacağı söylendiğinde ne olur? Bu durumda bir çocuk, annesinin ve babasının günlük olarak normal hayatlar yaşadığını görmesini ve daha sonra başkalarının ona (hem sözle hem de eylemle) böyle olmadığını söylemesinin yarattığı çelişkiyi nasıl çözecek? Bunlar Laurie Eckery'nin aşağıdaki makalesinde dile getirilen konulardır. Laurie ve kızı Lynden, ilk Tanecik Kitabı olan Güneşin Rengi Ne'de tanıtıldılar ve hikayeleri o kadar ilgi çekici ki bu kitapta devam etmesi gerekiyor. Laurie, hikayesini böyle anlatıyor.

Kızım Lynden iki yaşındayken gittiği anaokulundan memnundum. Anaokuluna her hafta iki saatliğine gittiğim için diğer çocuklar beni, Lynden'in annesini, kör olan sıradan bir yetişkin olarak görebiliyorlardı.

Müdür benim iyi bir arkadaşım olmuştu ve anaokuluna sadece çocuklarla şarkı söylemek için değil, aynı zamanda körlük hakkında eğitim vermek için gelmemden de mutlu oluyordu. Lynden'in emin ellerde olduğunu düşünüyordum. Örneğimden körlük hakkında bilgi edinen ve gerçekleri anlayan bir arkadaşşıma güveniyordum.

Lynden iki yaşındayken onu düzenli olarak anaokuluna götürmüyordum. Okuldaki bazı aktiviteleri kaçırır da bu tamamen ara sıra devam etmesinden kaynaklanıyordu. Acaba gerçekten öyle miydi? Belli bir günde diğer çocukların vahşi batı kostümleri giydiğini ya da kendisi hariç tüm çocukların arkadaşlarına hediye etmek için Sevgililer Günü kartları getirdiğini bilmek ya da umursamak için çok küçüktü. Bende umursamadım çünkü çok küçüktü. İçime bir şüphe

düşmüştü ama "paranoyak" olarak yaftalanmak istemiyordum ve Lynden'in bir gün okuldaki özel günlerden bana bahsedeceğini umuyordum. Sorun yoktu.

Geçen sonbaharda, Lynden dört buçuk yaşındayken ve geleneksel Omaha' rodeo Festivali gerçekleşirken ona Cadılar Bayramı kostümü olarak da kullanabileceğimiz bir vahşi batı kostümü aldık. Her zaman giyilebilecek kadar güzeldi. Çocukların festival için hangi gün giyineceklerini sorduğumda, müdür bana haber vereceğini ve henüz karar vermediğini söyledi. Bir gün Lynden gözyaşları içinde eve geldi. "Anneciğim, diğer çocuklar vahşi batı kostümlerini giyiyorlardı ve sen benimkini giymeme izin vermedin." Ona, kimsenin bana bu kostümlerin giyileceği gün olduğunu bildirmediğini söyledim. Kızgındı çünkü "bilmem gerektiğine" ikna olmuştu. Bundan sonra bana bu kadar güvenebilir miydi?

Sevgililer Günü geldiğinde, bir kez daha çocukların ne zaman kart alışverişinde bulunacakları konusunda bilgilendirilmek istedim. Lynden hemen "Ben sana söylerim anne" dedi. Müdür bana söyleyeceğine söz verdi.

Kartları aldım, yazdım, Şubat ayında hazırıldılar. Bir gece önceden Lynden yarın kartları alacağını açıkladı. Arkadaşım anaokulu müdürünün kafasının biraz dağınık olduğunu anlamaya başladığım için bu sefer durumu kurtarmıştım. Yine de kızgın olduğum söylenemezdi.

Mart ayında Lynden'in beşinci doğum gününü kutlayacaktık. Showbiz Pizza Place'deki doğum günü kutlamasına en yakın arkadaşı olan ve müdürün de yakında evlat edineceği Amanda'yı davet etmek istiyordu. Davet ettik. Kutlamadan üç gün önce bize kesin bir cevap verilmediği için, hayatımın en korkutucu ama aynı zamanda en samimi telefon görüşmelerinden birini yaptım.

Müdürün davete cevap vermemesinin nedeni, kızların bu kadar gürültülü bir yerde yaramazlık yapıp yapmayacaklarını bilmemesiydi. Amanda'nın gelebilmesinin tek yolunun onu Showbiz'e bırakmaları ve, ya kendisinin yada eşinin orada kalması olduğunu kesin bir şekilde belirtti.

Birdenbire her hafta denetlediği anaokulu öğrencileri kadar itaatkâr ve onun kontrolü altında olmamın beklendiğini anladım. Öyle bir dönüm noktasındaydım ki ya geri çekilip "Sorun değil" diyecektim ya da yaptığım gibi yapmayı seçecektim.

Körlüğümüzün onları endişelendirip endişelendirmediğini sordum. İlk başta inkâr etti. Ancak ayrıntılara gelince, "Lynden gibi bize itaat etmek için eğitilmemiş" Amanda'nın kaçacağından korktuğu için çocukları eve götürmemizden korkuyordu. Biz otobüsü beklerken sokağa dalabilirdi ve bunun olduğunu görmezdik. Otobüsten Showbiz'e giderken kızları kaybedebilirdik "Onları o gürültülü yerde nasıl takip edebilirdik?"

Nasıl olacağını açıkladığımda savunmacı olduğumu, diğer insanların endişelerini umursamadığımı ve sadece kendimi ispat etmek için çocukların güvenliğini riske attığımı iddia etti. Duruşumuzu "savunma" hakkımız olduğunu ve kendisinin de bunun gerçekten savunmacılık olup olmadığını yorumlama hakkı olduğunu söyledim.

"Kör olduğum için bu kadar kızgın" olduğumdan haberi olmadığını, "çocuklarla başa çıkabildiğim" için benimle gurur duyduğunu söyledi. Sonunda Jerry ve benim gören insanlar kadar bağımsız olarak işlev görebileceğimizi düşünerek kendimizi kandıracağımızı; kendi iyiliğimiz için olmasa da Lynden'in iyiliği için tıpkı herkesin yaptığı gibi sınırlarımızı öğrenmemiz gerektiğini düşündüğünü belirtti.

" Lynden'in farkı bileceğini biliyorsun. Sınırlarınız nedeniyle diğer çocuklar gibi arkadaşlarının ebeveynlerinin gözetimi olmadan onları evine davet edemeyeceğini anlayacaktır. Kızgın olmayacak çünkü anlayışla karşılayacak" dediğini duyduğumda dehşete düştüm.

Lynden'in diğer insanlar (öğretmenler, diğer çocukların ebeveynleri vb.) bizim adımıza (kendisinin ve/veya kör ebeveynlerinin) kısıtlanmamız gerektiğine karar verildiğinde, çocukluğunun tüm yılları boyunca her gün bizimle yaşamaktan bu tür sınırlamaların gereksiz olduğunu bildiği için şaşıracağını ve gerçekten de kızgın olacağını söyledim. Hatta sürekli olarak normal aktivitelerin dışında bırakıldığı için kendisinde bir sorun olduğunu düşünmeye başlayabilirdi.

Sonunda ona tüm durumun bir güven meselesi olduğunu düşündüğümü söyledim, hemen cevap verdi, "Laurie, sana şartsız güveniyorum!" Çocukların ne zaman dikkatsiz ebeveynler tarafından büyütüldüğünü anlayabildiğini ve beni mahalledeki en iyi ebeveynlere örnek olarak gösterebileceğini açıkladı; Jerry ve benim Lynden'e imtina ile öğrettiğimiz için onu farklı farklı yerlere getirdiğimiz için düzgün giydirdiğimiz için vb. bizle gurur duyduğunu ve onu sevdiğimizi bildiğini söyledi.

Arkadaşıma gerçekten güvenemeyeceğimi kabullenmem benim için zordu ve o da bana güvenmediğini düşündüğüme inanmadı. Dedim ki "Eğer birisi bana bir yandan bana güvendiğini ancak diğer yandan çocuğunun gören birisinin denetimi olmadan bizimle birlikte olmasına izin vermeyeceğini söylüyorsa, bu tutarsızlıktır."

Normalde bu denli sert ve açık bir şekilde hakkımı savunmaya alışkın değilim ve bu konuşmanın ilişkimize vereceği zararı düşündükçe midem ağrımaya başladı. Muhtemelen hem iyi bir arkadaşımı kaybetmişim hem de Lynden ve yakın arkadaşı arasında sorun çıkmasına neden olmuşum.

Lynden'i başka bir anaokuluna vermek zorunda kalacak mıydım? Heyecanıma rağmen sorunun bu şekilde çözülemeyeceğini çabucak anladım. Benzeri bir durumun tekrar tekrar meydana gelmesi olasıydı. Daha önce güvendiğim kadar şartsız bir şekilde güvenemiyordum ama Lynden'in bu anaokulundaki eğitimi şimdiye kadar mükemmeldi.

Fakat eğer müdür, körlüğü gözlemledikten sonra bile gerçekleri daha net bir şekilde göremezse Lynden'in oradaki eğitiminde başka ne tür eksikler vardı acaba?

Her ne kadar istesem de Lynden ya da başka bir çocuk için mükemmel okul ortamı diye bir şey yoktur. Bu nedenle çözüm üretmem gerektiğini biliyordum.

Lynden bir daha Amanda'nın evine davet edildiğinde sadece ben ya da babası giderse gitmesine izin verileceğine karar verdim. Müdür ve kocası rahatsız olacak mıydı? Kızacaklar mıydı? Bunu zaman gösterecekti.

Lynden birkaç çocukla beraber dans dersine kaydolana kadar fırtınanın dindiğini düşündük. Ancak bir keresinde kızarıklığı olduğu için dans dersine gitmekten alıkonuldu. Bu ders için para ödemiş olmamıza rağmen bu karar hakkında bize danışılmadı. Daha sonra Lynden bize resitali hakkında bilgi vermedi. Anaokulu da bilgi vermedi.

Resitalden önceki gece, saat 21:30'da, arkadaşlarımızı davet etme şansımız olmadan müdür bizi aradı ve "Bilmediğinizi bilmiyordum" dedi. Çocukların dans dersinden eve bir mektup getirmeleri gerekiyordu. Lynden'in mektubunu alamamıştık.

Lynden'in yanlışlıkla unuttuğunu düşünerek ona mektubu sordum. Mektupların hepsinin anaokulunda onlardan alındığını ve daha sonra ebeveynlere verildiğini söyledi.

Resitali izledik, Lynden'in dansı hakkında çok az şey biliyorduk ve ciddi ciddi körlüğümden dolayı mahrum bırakıldığımı düşünmeye başladım. Kaçırdıklarım hakkında Evde ağladım. Ertesi gün Lynden'e neden bize dansı hakkında daha fazla bilgi vermediğini sorduğumda, "Göremiyorsunuz" dedi.

Birdenbire son zamanlarda bize oyun oynamaya ve çok sinirlenmeye başladığını fark ettim. Körlüğümüz hakkında kızgın olduğunu fark ettim. Ayrıca dansını "kaçırdığımızı" hissediyordu.

Hatalarımızdan ders almak gerek. Bu son durumu Ulusal Körler Federasyonu'ndaki bir arkadaşımıza anlattığımda, "Lynden'in sana ne öğrendiğini göstermesini sağladın mı?" diye sorarak körlüğümle ilgili kendi şüphelerimi giderdi. Hayır, yere inerek bize hareketleri göstermesini sağlamamıştık.

Lynden'e dansını göremediğimiz için değil, bize ne yaptığını göstermesini istemediğimiz için kaçırıldığımızı açıkladığımda hemen rahatladı. Neşeyle dans eğitmeni rolünü üstlenerek bize tüm dans rutinini gösterdi. Komik, eğlenceli ve aydınlatıcıydı.

Birdenbire bize güvenilebileceğini, görmememizin çevremizde neler olup bittiğini bilmediğimiz anlamına gelmediğini anladığımızı anladık. Davranışları normale dönmüştü.

Bunlara benzer farklı durumlarla da uğraşmak zorunda kalacağımızı biliyorum. Körlük meseleleriyle uğraşırken yakın arkadaşlara bile güvenmekte daha dikkatli olmam gerektiğini biliyorum ve kendi tecrübeme güvenmem ve fikirlerimi savunmam gerektiğini biliyorum. Lynden'in bir süre kafasının karışacağını biliyorum ama umarım bir gün yazdıklarımı okur ve beş yaşında değilken bana söylediklerini hatırlatır: "Anne, keşke görebilseydin."

"Ah, canım" diye düşündüm. Kendi çocuğumdan acınmayı kabul edemem! "Lynden, görebilseydim ne farklı olurdu?" diye sordum. "Çünkü o zaman anneciğim, insanlar seninle çocukmuşsun gibi konuşmazdı."

Kadın Mıyım Engelli Mi?

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 105, Kasım 2022

Bilenler bilir, ben hastalığı sonucu hem kör hem total biriyim. Yeti farkımı çiftlemenin de sonucu olarak bağımsız hareketim dışarı alanlarda sıfır derecesinde. Bu sebeple yirmi bir senedir işe yakınlarımın, çoğu kez babamın desteğiyle gidip geliyorum. Geçtiğimiz günlerden birinde, yazdan kalma ilkbaharı kıskandıracak kadar ferah bir sonbahar sabahında yine işe gidiyorum. Tabii ki yanımda babamla. İçimde aylar önce yaşadığım yoğun bakım tecrübesinin son kalıntılarını da hemen hemen atmış olmanın mutluluğuyla. Kulağımda mp3 çalardan yükselen canım türküler, kafamda düşsel bir dünya....

Bir iki yerde küçücük çıkıntılara takılıp tökezledim. Memleket şartları malum, bilirsiniz. Eee benim yürüyüşüm de manken gibi maşallah. Babam ilk iş olarak ayağımdaki ayakkabılara bakar. Yine öyle yaptı ve başladı söylenmeye. "Yürüyemiyorsun işte. Giyme böyle ayakkabıları." Babamın "kes" diye adlandırdığı, Converse tarzı ayakkabılar vardır. Onlardan giymemi istiyor sürekli. Oysa ayağımdaki ayakkabılar düz taban, çok az topuk yüksekliği olan, çoğu kadının bile tercih etmeyeceği ayakkabılardan. Ben de mecbur olmasam tercih etmem yani. Yok efendim, illa o tarz ayakkabı giyecektim. İki çift ki babam "çit" der, f'yi emekliye ayırmıştır kendileri, ayakkabım olacakmış. Birini yolda giyecektim. Ayağımdaki gibi bir çifti de işyerine bırakacaktım. Yol üstü bıraktım huzuru, müziği falan, kavga ediyoruz babamla. Olurdu, olmazdı diye.

"Bir kere o öyle olmuyor" dedim. "Niye olmuyormuş? diye sordu. "Kadınlar öyle bir ayakkabıyı her kıyafetin altına giyemez" dedim. "Kıyafetine göre değiştirmesi gerek" diye ekledim. En son noktayı babam koydu. Ne dese beğenirsiniz: "Sen kadın mısın? Engellisin."

İşyerine gelir gelmez bizimkilere anlattım. Hala gülüyor mesai arkadaşlarım. Artık üyelik formu hazırlarsanız falan, aklınızda olsun. İnsanların cinsiyetini soracak olursanız, bir seçenek daha eklemelisiniz. Kadın, erkek, engelli ve diğer....

Adaletim Nerede?

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 105, Kasım 2022

Merhaba sevgili dostlar, yine dertleşmeye geldim sizlerle. Evet, bizim adaletimiz nerede?

Yaklaşık 19 yıllık avukatım. Bu sürenin 15 yılı aktif avukatlıkla geçti. Görev yaptığım her ilde hem o il barosuna hem de adliyelerde bulunan adalet komisyonlarına, bina erişilebilirliğinden personel tutumuna kadar dert anlatmaya çalıştım. Peki, “Geldiğin nokta ne?” dersanız, koskocaman bir “Hiç.” Bu bir kenarda dursun. Anladım ki bina erişilebilirliği konusunda arpa unu kadar dahi yol alamıyoruz. Hoş, bu yasal düzenlemeler ve bu denetim mekanizmasıyla ilerlememiz de imkansızın ötesinde ya neyse. “İmkansızın ötesinde” diyorum çünkü imkansız olsa, biz onu mümkün kılmanın bir yolunu buluruz.

Kişisel tutumları ne yapacağız? Herhangi bir yeti farkı olan avukatı, kendi idaresinde bir çocuk sanıp nerede duracağına karar vermeye kalkan mübaşirinden, sizi muhatap almayıp yapacağınız işi katibine ya da mübaşirine anlatıp size aktarmasını isteyen hakime kadar kime, neyi anlatacağız?

Ya söylediğiniz şeylerin doğruluğuna güvenmeyip “Yanılıyor olabilir misiniz Avukat Hanım/Bey?” sorusuna muhatap olduğunuzda, yanılmadığınızı neden anlatmak zorundasınız?

Tanıklık yapacağınız dosyalarda engel durumu neden belirtilir? Elbette olayın niteliğine göre bazı durumlar için bu önem taşıyabilir. Ancak her dosya için bu açıklamanın yapılması neden gerekli? Neden tanık listesini gören hakim, “Hiç erkek tanık yok muydu?” sorusunu sorabilme özgürlüğünü buluyor kendinde. Taraflardan birisi kadınsa, neden bir adım yenik başlıyor adalet mücadelesine? Hani adalet dağıtıcılar herkese eşit davranmak zorundaydılar? Hani edilen büyük büyük yemin metinlerinde geçen eşitlik sözleri...

Ya adliye ilk kez yolu düşmüş sıradan vatandaşı ne yapacağız? Bir kere bina erişilebilirliği sıfır olduğu için aradığı yeri bulamayacak. Duruşma salonunda ne olup bittiğini

anlaması zor olacak. Çünkü fırça atarken mikrofonsuz konferans verebileceğine inandıran hakimler, duruşma zaptı yazdırırken katiplerine dudak okuma eğitimi veriyor gibiler; sesleri tamamen içlerine kaçıyor. Zaten işaret dili vesaire bilgisini hiç aramayın, 15 yıldır ben bulamadım. Üstelik henüz yeni bitip hizmete açılmış adliye binalarının duruşma salonlarına tekerlekli sandalye ile girmek imkansız. Sonra adalete erişimden bahsediyoruz değil mi?

Milyon dolar harcayıp hizmete sunulan binaların gösterişli açılışlarını yapıyor, binlerce doları da o açılış törenlerine harcıyoruz. Kör avukat, duruşma salonlarında takip etmesi gereken ekranı okuyamıyormuş, kime ne? Sağır avukat, kendine seslenildiğini duyamıyormuş, ne gam. Tekerlekli sandalyedeki avukat, duruşma salonlarına ulaşamıyormuş, boş ver. Yeti farkı olan vatandaş, adliye binalarında aradığı yeri sora sora ilerlemek, kendini "normal" olarak nitelendirenlerin elinde oyuncak olmak zorundaymış, adalet yolunda olur o kadar...

Valiliklerdeki komisyonlara şikayet edip sözüm ona herkese hizmet veren ve bu hizmeti de en üst düzeyde yaptığını iddia eden adliye binalarını denetletmeye, eksikliklerini tespit ettirmeye çalışıyorsunuz. Gelen ekibin, ilgili adalet komisyonu başkanından bir özür dilemediği kalıyor. Eksiklikler, forma kerhen işleniyor ve unutulup gidiyor. Sonra da "Adalete erişimde eşitliği sağladık" nutukları atılıyor. Takdir sizin...

Yardım ve Dayanışma

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı: 105, Kasım 2022

Bu yazı, 5 Kasım 2022 tarihinde gerçekleştirilen GETEM gönüllü okuyucu sertifika töreninde Engin Yılmaz'ın yaptığı konuşmanın tam metnidir.

İnsanlar çoğu zaman “yardım” ve “dayanışma” kelimelerini bir arada kullanıyor. “Bakım ve destek, yardım ve dayanışma” aynı cümlelerde çıkıyor ağızlarından. Halbuki yeti farkı olanların biyo ve nöro çeşitlilerin mücadele tarihlerinin bu ayrımı yapmakla başladığını söylesem hiç de yanlış olmaz. En azından biz GETEM’de bu ayrımı yapıyoruz. Kısaca size de anlatalım merakımızı.

Yardıma bir göz atalım önce. İnsanın çok önemli bir erdemi, bir iyilik hareketi belki. Fakat bir sorun var. Yardımın içinde merhamet var. İyilik yapma isteği var. Acıma, hüznün duyguları hâkim. Bir şükretme aracı. Ortada bir ast-üst ilişkisi söz konusu. Üste olan cömert, hayırseverin alttakine lütfu çıkıyor ortaya.

Alttakinin pek söz hakkı yok. Söyleyebileceği bir şey olduğuna da pek inanılmıyor zaten. Çünkü yardımı veren için diğeri bir öteki, bir düşkün, bir yetersiz birey. O kadar aciz durumda ki o ne verilirse, tartışmadan kabul etmeli, yetinmeli.

Yardım sonrası elde edilen tatmin de çok tekil. Mesela biri ötekinin durumuna düşmemek için bir diyet gibi görüyor meseleyi. Beterin beteri olmamak, “kurban” diye nitelediğine benzememek için yapılan bir eylem. Bir başkası için öbür dünyayı kurtarmanın bir yolu yardım ve sevap. Bir diğeri için harcamaları vergiden düşürmenin bir yolu, tribünlere oynayıp kamuoyunda sempati kazanmanın bir aracı.

Buraya dikkat! Bu resimde yardım edilen kişi hiç yok neredeyse. O bir konu mankeni, o bir figüran, o bir dekor. Edilgen olmak bile hafif kalıyor bazen.

Şimdi gelin biraz da dayanışmaya bakalım birlikte. Her şeyden önce amaç, eşitler arası bir ilişki. Birinin diğeri için değil, tarafların birbirleri için bir şeyler yapması söz konusu. Çünkü dayanışmada bir ast-üst ilişkisi yok. Herkes biraz eksik, herkes biraz fazla. Herkesin sınırları, herkesin güçlü yanları var. Sınırlar birbirimize tutunarak birlikte aşılıyor.

Bir “öteki” yok dayanışmada. Ben var, biz var. Ben kimden ne zaman, ne kadar, nasıl destek isteyebileceğimi belirliyorum. Bir başkasının istediği desteği de ben sağlıyorum bazen. Herkesin eşit söz hakkı var yani.

Dayanışmadaki duygular; merhamet, acıma, hüznün değil. Ortada bir insan hakkı var çünkü. Yalnızca birilerinin tekeline olmayan evrensel bir şey. Yaşama hakkı, ulaşım hakkı, okuma hakkı, eğitim hakkı, çalışma hakkı, eğlenme, dinlenme hakkı. Nasıl bunları biri diğerinden daha çok hak edebilir? İşte dayanışma herkesin bu temel haklara aynı anda ulaşabilmesi için birbirimize tutunma çabası.

Elde edilen tatmin de farklı dayanışmada. Mutluluğun kaynağı; farklılıkları tanımak, çeşitlilikten beslenmek, “İyi ki onun gibi değilim” nidası değil. Tatminin nedeni; alınan şu kadar sevap, o kadar beğeni değil, yararlanılan bir haktan daha da fazla kişinin yararlanması için dikilen bir ağacın verdiği huzur.

Yani sorun kendinize. Yolda kendi halinde yürüyen birinin zorla koluna girip çekelemek mi onu yoksa önündeki masa, sandalyeyi kaldırmak mıdır gerçek dayanışma? Otobüse bindiği anda “Hafıza yer verin” diye bas bas bağırıp damgalamak mıdır gerçek destek yoksa anonsu olmayan bir otobüsü Beyaz Masa’ya bildirmek mi? Bayramlarda “Allah düşkünlere yardım etsin” demek midir gerçek dua yoksa basit bir bayram mesajındaki resme iki kelime açıklama eklemek mi?

Sadede geleyim artık dimi? Biz burada yüzlerce kişi bir dayanışmanın parçasıyız aslında. Amacımız ortak; bilginin, kültürün, eğlencenin, fikirlerin daha da fazla insana yayılması, daha da fazla kişi tarafından paylaşılması. Seslendirilen her bir sayfa, tarayıcıdan geçen her bir yaprak,

bilgiyi daha fazla insan için erişilebilir kılıyor. Kayıt başında geçirilen her bir dakika, daha eşit, erişilebilir ve engelsiz bir dünyanın kapılarını aralıyor. Yapılan her paylaşım, farklılıkların daha da yaşamımızı zenginleştirmesine destek sağlıyor.

Kaç dakika, kaç sayfa seslendirme yapmanızın önemi yok. Önemli olan, o dayanışma sürecinin, o bütünün bir parçası olmak değil mi? Çoğu zaman sonuca bakıp ıskalıyoruz süreçleri. Süreç sizin okuma deneyiminiz, orada elde ettiğiniz müthiş tatmin. Sonuç kolektif. Sonuç ortak akıl.

İşte ortak dayanışmamızın bir yıl içinde bizi getirdiği nokta: Eylül 2021-2022 arasında seslendirilen 384192 sayfalık 2625 adet kitap. Bunu yapan 834 farklı gönüllü.600 sayfa ve üzerinde seslendirme yapan 164 kişi.

Ne mutlu size, bize ki bu ortak dayanışmanın bir parçası olduk. İyi ki buradasınız. Hoş geldiniz.